

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 249/2011-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. septembra 2011 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta a zo sudcov Juraja Horvátha a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť R. S., H., J. S., V., T. P., P., a G. H., P., zastúpených advokátom JUDr. L. L., Advokátska kancelária, P., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 7 Co 144/2010 z 10. februára 2011 a takto

r o z h o d o l :

1. Krajský súd v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 144/2010 porušil základné právo R. S., J. S., T. P. a G. H. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 7 Co 144/2010 z 10. februára 2011 z r u š u j e a v e c v r a c i a Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

3. R. S., J. S., T. P. a G. H. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 610,56 € (slovom šesťstodesať eur a päťdesiatšesť centov), ktorú je Krajský súd v Prešove p o v i n n ý vyplatiť na účet ich právneho zástupcu JUDr. L. L., Advokátska kancelária, P., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 249/2011-17 z 2. júna 2011 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť R. S., H., J. S., V., T. P., P., a G. H., P. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny a práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 7 Co 144/2010 z 10. februára 2011.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval

ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovatelia podaním z 20. júna 2011 a tiež aj krajský súd vo vyjadrení z 28. júna 2011 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

Sťažovatelia sa domáhali podanou sťažnosťou, aby ústavný súd vydal tento nález:

„1. Sťažnosti sa vyhovuje.

2. Postupom Krajského súdu v Prešove, základné práva sťažovateľov podľa článku 20 ods. 1, článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, článku 11 ods. 1, článku 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, článku 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, rozsudkom zo dňa 10.02.2011, č. k. 7Co 144/2010, porušené boli.

3. Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 10.02.2010, č. k. 7Co 144/2011 sa zrušuje.

4. Vec sa vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.“

Z podanej sťažnosti a zo spisu Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 29 C 114/05, ktorý ústavný súd pripojil na účely rozhodovania o sťažnosti sťažovateľov, vyplýva, že sťažovatelia sa v tomto konaní ako žalobcovia domáhali proti trom žalovaným určenia, že sú podielovými spoluvlastníkmi vo veľkosti v žalobe špecifikovaných spoluvlastníckych podielov parcel ... zast. pl. a nádvoria o výmere 19 m², ... o výmere 64 m², ... o výmere 18 m², ... zast. pl. a nádvoria o výmere 13 m², ... zast. pl. a nádvoria o výmere 3310 m², ... zast. pl. a nádvoria o výmere 2 m², ... zast. pl. a nádvoria o výmere 80 m², ... zast. pl. a nádvoria o výmere 1420 m², ... zast. pl. a nádvoria o výmere 219 m², ... zast. pl. a nádvoria o výmere 300 m², ... zast. pl. a nádvoria o výmere 251 m² a ... zast. pl. a nádvoria o výmere 59 m² v katastrálnom území H. vytvorených geometrickým plánom č. ... Ing. K. P. zo 4. februára 2010 (ďalej len „nehnutelnosti“). Sťažovatelia tvrdili, že nehnuteľnosti nadobudli dedením po J. S. a V. S., ktorí boli vlastníkami nehnuteľnosti na základe prídellovej listiny č. ... zo ... (pôvodne ... o výmere 5755 k. ú. H.). Nehnuteľnosť bola zapísaná na LV č. ..., reg. E, k. ú. H. v podielovom spoluvlastníctve sťažovateľov,

avšak po vykonaní ROEP nebolo vlastnícke právo sťažovateľov zapísané z dôvodu, že na nehnuteľnosti stoja bývalé H. a je pre nich zapísané vlastníctvo k nehnuteľnosti v reg. ... (LV č. ...). Sťažovatelia tvrdili, že nehnuteľnosť im ani ich právnym predchodcom nebola nikdy vyvlastnená, nikdy vlastnícke právo k nej neprešlo na Československý štát. Výmer o vlastníctve pôdy vydaný podľa nariadenie Slovenskej národnej rady č. 104/1946 Sb. n. SNR o vydávaní výmerov o vlastníctve pôdy, pridelenej podľa nariadenia č. 104/1945 Sb. n. SNR v znení nariadenia č. 64/1946 Sb. n. SNR (ďalej len „nar. SNR č. 104/1946 Sb. n. SNR“) je verejnou listinou a dokazuje vlastnícke právo prídelcu k prídelu. Zápis v pozemkovej knihe na jeho základe mal len deklaratórny význam. Zápis vlastníctva pre žalovaných považovali za nesprávny. Poukázali na to, že majú naliehavý právny záujem na požadovanom určení, pretože boli vydané dva listy vlastníctva na tú istú nehnuteľnosť pre dvoch rôznych vlastníkov a v roku 2001 im bol zrušený zápis o ich vlastníctve bez právneho titulu. Svojich práv sa domáhali v zmysle všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka vychádzajúc z toho, že vlastnícke právo sa nepremlčuje.

Žalovaní žiadali žalobu zamietnuť s odôvodnením, že ako vlastník k nehnuteľnosti bol od roku 1958 vedený Československý štát, ktorý sa aj ujal držby, vo výkone svojho práva nebol rušený. Právne úkony, ktorých predmetom bola nehnuteľnosť a ktoré následne štát vykonal, sú platné. Sťažovateľom vznikli iba reštitučné nároky a svojich práv sa mohli domáhať iba v reštitučnom konaní, čo však v zákonnej lehote neurobili.

Okresný súd považoval za preukázané, že v pozemkovej knihe bola na základe návrhu Povereníctva pôdohospodárstva a pozemkovej reformy z 26. novembra 1947 poznačená konfiškácia podľa nariadenia Slovenskej národnej rady č. 104/1945 Sb. SNR o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa (ďalej len „nar. č. 104/1945 Sb. n. SNR“) (č. d. ...) k nehnuteľnosti v tom čase vo vlastníctve V. K., ako aj to, že 7. apríla 1948 bol vydaný podľa nar. SNR č. 104/1946 Sb. n. SNR výmer – prídelová listina č. ... zo 7. apríla 1948, ktorou bola nehnuteľnosť pridelená právnym predchodcom sťažovateľov, ktorí nehnuteľnosť neskôr vniesli do družstva (zápisnica z 27. februára 1957). Uznesením súdu z 22. septembra 1958 (č. d. ...) bol v príslušnej pozemnoknižnej vložke povolený zápis v prospech Československého štátu v operatívnej správe Okresného národného výboru v P. Okresný súd poukázal na to, že pridelený majetok mohol byť odňatý podľa § 23 nar.

č. 104/1945 Sb. n. SNR najneskôr do desiatich rokov odo dňa ujatia sa držby prídelcom, ak prídelca nehospodáril na pridelenej pôde so starostlivosťou riadneho hospodára. Bývalé okresné národné výbory považovali túto podmienku za splnenú aj v prípade, že boli pridelené pozemky užívané družstvami. Okresný súd poukázal aj na to, že okresné národné výbory vydávali rozhodnutia o zrušení prídelov aj napriek tomu, že takáto právomoc na nich neprešla, boli vydávané bez uvedenia konkrétneho právneho predpisu alebo jeho ustanovenia, na základe ktorého postupovali, a aj neskôr, ako v období do desiatich rokov odo dňa ujatia sa držby prídelcom. Čo sa týka nehnuteľnosti, Okresný národný výbor v P. uzatvoril 1. augusta 1968 ako odovzdávajúca organizácia hospodársku zmluvu o prevode správy národného majetku s preberajúcou organizáciou V., n. p., K., a následne na nehnuteľnosti došlo k výstavbe h. štátneho majetku. J. S. zomrel v roku ... a V. S. v roku ..., nehnuteľnosť nebola predmetom rozhodovania v dedičskom konaní. Na základe zmluvy o prevode privatizovaného majetku podniku H. P., š. p. (právny nástupca V., n. p., K.), v roku ... nadobudla vlastnícke právo k nemu H., a. s. Nehnuteľnosť bola následne prevedená zmluvou o prevode vlastníctva z 20. januára 1998 na spoločnosť O., s. r. o., a kúpnu zmluvou z 9. decembra 2003 žalovanému v 1. rade, ktorý časti nehnuteľnosti previedol žalovaným v 2. a 3. rade. Sťažovatelia boli zapísaní ako podieloví spoluvlastníci nehnuteľnosti v reg. E na základe rozhodnutí vydaných v dedičských konaniach po svojich neb. rodičoch v roku 1998.

Okresný súd rozsudkom č. k. 29 C 114/05-562 z 28. apríla 2010 žalobu sťažovateľov zamietol. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že sťažovatelia splňali podmienky na uplatnenie reštitučného nároku, tento však v zákonnej lehote neuplatnili, čoho dôsledkom muselo byť zamietnutie ich žaloby, pretože ak zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 229/1991 Zb.“) ustanovil určité podmienky a postup na uplatnenie nároku, nemožno tento nárok uplatňovať podľa iného právneho predpisu (podľa všeobecných predpisov občianskeho práva). V dôsledku tohto názoru nedochádza k porušeniu základného práva na vlastníctvo osôb, ktoré si reštitučný nárok opomenuli uplatniť, pretože tieto osoby mali možnosť si svoje právo uplatňovať v zákonných lehotách. Nemôže ísť preto ani o vyvlastnenie ich majetku, ide o „zánik možnosti uplatnenia si ochrany práva v dôsledku uplynutia určitej dlhej doby, pokiaľ osoba, ktorá o majetok prišla v dôsledku

jeho odňatia štátom sa ochrany nedomáhala v rámci reštitučných predpisov, alebo nebola úspešná a preto nemôže po uplynutí mnohých desaťročí legitímne očakávať, že by mohlo dôjsť k obnoveniu jej vlastníckeho práva“. Okresný súd v odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal ďalej na to, že jedným zo základných princípov právneho štátu je aj princíp právnej istoty. Štát je povinný chrániť právne záujmy osôb podliehajúce jeho jurisdikcii, musí dbať na to, aby súčasný právny stav nebol spochybňovaný a nevznikla neistota. Vo vzťahu k osobe, ktorá nadobudla majetok od štátu v privatizácii, musí platiť, že budú naplnené jej legitímne očakávania počítat' s udržaním nadobudnutého právneho stavu a musí jej byť poskytnutá ochrana proti akejkolvek zmene tohto stavu, ktorú nemohla rozumne očakávať. V opačnom prípade, ak by neexistovala istota, že je možné nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti bez hrozby, že by následne za vlastníka bol určený niekto, ktorého právo zaniklo pred viac ako polstoročím a táto situácia by nemohla byť predvídaná v čase prevodu, štát by si túto povinnosť nesplnil. Vzhľadom na rozsah nehnuteľného majetku, ktorý bol v rokoch 1948 – 1989 odňatý štátom bez právneho dôvodu, došlo by k vzniku právnej neistoty súčasných vlastníkov v takom širokom rozsahu, že by to bolo v rozpore s princípmi právneho štátu. Preto podľa názoru okresného súdu musí platiť, že *„ak došlo k prevzatiu majetku oprávnenej osoby v rozhodnej dobe citovanej zákonom o pôde bez právneho dôvodu, nemôže sa táto osoba domáhať určenia vlastníckeho práva podľa všeobecných právnych predpisov“.*

Proti tomuto rozsudku okresného súdu podali sťažovatelia odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 7 Co 144/2010 z 10. februára 2011 tak, že rozsudok okresného súdu ako vecne správny potvrdil.

Krajský súd rozsudok sp. zn. 7 Co 144/2010 z 10. februára 2011 odôvodnil v podstate takto:

„... Len na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia je potrebné poukázať na skutočnosť, podľa ktorej k prevzatiu spornej nehnuteľnosti štátom došlo bez právneho dôvodu. Takéto prevzatie poľnohospodárskeho a lesného majetku v období rokov 1948 – 1989 predstavuje jeden z dôvodov pre vydanie veci oprávneným osobám podľa ust. § 6 ods. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku. Tento reštitučný predpis je k všeobecným predpisom, akým

je najmä Občiansky zákonník vo vzťahu špeciality. To znamená, že tam, kde existuje špeciálna právna úprava, nemožno použiť úpravu všeobecnú. Ak sa možno domáhať ochrany práva postupom podľa reštitučného predpisu ako špeciálneho, teda ak je daný reštitučný nárok, nemožno uplatniť nárok na ochranu vlastníctva podľa všeobecných právnych predpisov. Oprávnená osoba, prípadne jej právny nástupca sa preto nemôže domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva podľa všeobecných predpisov, najmä podľa § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka, a to ani formou určenia vlastníckeho práva, či už svojho alebo svojho predchodcu ku dňu jeho smrti podľa § 80 O.s.p., ak mohla žiadať o vydanie veci podľa reštitučného predpisu. Žalobou o určenie vlastníckeho práva nemožno totiž obchádzať účel a zmysel reštitučného zákonodarstva.

Žaloba o určenie práva bola aj nástrojom ochrany subjektívneho práva pred neoprávnenými zásahmi. Ide o žalobu svojou povahou preventívnu, ktorej účelom je predísť stavu neistoty ohľadne určitého práva alebo jeho výkonu a jej význam je rýdzo praktický – nastoliť istotu v ohrozených právnych vzťahoch, pričom je treba viac ako u žalôb na plnenie dbať, aby nedošlo k jej zneužitiu. Vyžaduje sa istá kvalita tejto žaloby spočívajúca v tom, že musí byť daný naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Ak totiž už bolo právo porušené, nemá preventívna ochrana postavenia žalobcu žiaden zmysel, lebo jej prostredníctvom už v zásade nemožno spory, ktoré by mohli v budúcnosti vzniknúť alebo ktorých vznik už bezprostredne hrozí, odvrátiť. O naliehavý právny záujem môže ísť zásadne len vtedy, ak by bez súdom vysloveného určenia bolo buď ohrozené právo žalobcu, alebo by sa jeho právne postavenie stalo neistým, čo znamená, že buď musí ísť u žalobcu o právny vzťah (právo) už existujúci alebo o takú jeho procesnú, prípadne hmotnoprávnu situáciu, v ktorej by objektívne už v existujúcom právnom vzťahu mohol byť ohrozený prípadne pre svoje neisté postavenie by mohol byť vystavený konkrétnej ujme. Naliehavý právny záujem na určení či tu právo je alebo nie je daný tam, kde sa možno domáhať plnenia. Aj keď v prípadoch žalôb o určenie vlastníckeho práva sa naliehavý právny záujem spravidla odôvodňuje potrebou získať rozhodnutie súdu ako podklad pre zápis vlastníctva do katastra nehnuteľností, nemožno bez ďalšieho len z tohto faktu vyvodzovať naliehavý právny záujem žalobcu. To platí práve tam, kde právne vzťahy žalobcu k veci boli s istými následkami dotknuté dávno v minulosti a nie dnes, a nestali sa neistými teraz, ale práve prostredníctvom žaloby o určenie vlastníckeho práva je uvádzané do neistoty právo

súčasného vlastníka veci. Určovacia žaloba tu nie je nástrojom prevencie a nemieri k nastoleniu právnej istoty na strane žalobcu, ale k jej narušeniu na strane terajšieho vlastníka veci. Je preto potrebné rozlišovať medzi ochranou vlastníckeho práva v situáciách jeho bezprostredného a aktuálneho ohrozenia pred uvedením do neistoty v existujúcich a spravidla aj vykonávaných vlastníckych vzťahoch a zneužitím procesného prostriedku určeného k takejto ochrane na to, aby bolo dosiahnuté obnovenie vlastníckeho práva už zaniknutého spochybnením skutočnosti, za ktorých k zániku došlo. Ďalej to platí i tam, kde ochranu práva bolo možné dosiahnuť postupom podľa reštitučných predpisov.

Existencia špeciálnej úpravy v reštitučných predpisoch vylučuje naliehavý právny záujem na určení vlastníctva tam, kde podľa týchto predpisov bolo možné uplatniť nárok na vrátenie veci a nárok uplatnený nebol, alebo z nejakých dôvodov takejto požiadavke nebolo vyhovené. Naliehavosť právneho záujmu na určovacom výroku je totiž daná až vtedy, ak je v spore o určenie vlastníckeho práva toto právo preukázané. Reštitučné predpisy vychádzali z domnienky, že vec prešla v rozhodnom období na štát, a to aj v prípadoch jej prevzatia bez právneho dôvodu, pričom oprávnené osoby, ktoré si uplatnili nárok podľa týchto predpisov sa stali vlastníkmi veci až jej vydaním. Bez ohľadu na to, akým spôsobom prešla vec na štát, len v prípadoch, ktoré sú v reštitučných predpisoch výslovne ustanovené za splnenia aj ďalších v nich uvedených podmienok bol daný dôvod na vrátenie veci. Tým bola súčasne vylúčená možnosť uplatniť toto právo inak, teda podľa všeobecných predpisov, lebo ako už bolo uvedené, reštitučná úprava je vo vzťahu k všeobecným predpisom úpravou špeciálnou. V prípadoch prevzatia veci štátom v rozhodnom období bez právneho dôvodu, neuplatnenie ochrany podľa reštitučných predpisov malo za následok stratu možnosti domáhať sa tejto hmotnoprávnej i procesnoprávnej ochrany podľa všeobecných predpisov, teda aj ochrany prostredníctvom žaloby o určenie vlastníckeho práva. Aj keď zákon č. 141/1950 Zb. a ani zákon č. 40/1964 Zb. okupáciu, t. j. prevzatie veci štátom bez právneho dôvodu ako právny titul nadobudnutia vlastníckeho práva štátom nepoznali nepochybne k faktickej okupácii za účinnosti oboch menovaných noriem dochádzalo. Štát v takýchto prípadoch právny titul k prevzatiu veci ani nepredstieral. Prostredníctvom prijatia reštitučných predpisov však zákonodarca akceptoval, že k takýmto situáciám skutočne a nie výnimočne dochádzalo. Na základe jeho vôle vyjadrenie v reštitučných predpisoch sa potom z okupácie stal formálne právny titul nie

len pre nadobudnutie veci zo strany štátu, ale aj pre vznik nároku na vydanie veci, a teda obnovu formálneho vlastníckeho práva, pričom nevyužitím možnosti domáhať sa takéhoto nároku v zákonnej lehote došlo k nezvratnému zániku práva a tým aj k nemožnosti dosiahnuť revíziu krokov štátu urobených v rozhodnom období.

V preskúmvanej veci žalobcovia vzhľadom na nimi tvrdené skutočnosti si mohli uplatniť nárok na vydanie veci postupom podľa zákona č. 229/1991 Zb. So zreteľom na vyššie uvedené závery bola vylúčená ich možnosť domáhať sa ochrany vlastníckeho práva formou podania žaloby o určenie, že sporná nehnuteľnosť patrí do ich podielového spoluvlastníctva.

K rovnakému záveru o nemožnosti použitia ustanovení Občianskeho zákonníka na prípady, keď podľa príslušných reštitučných predpisov si oprávnené osoby mohli uplatniť nárok na vydanie veci prevzatej štátom bez právneho dôvodu, dospel vo svojom rozhodnutí zo dňa 25. 02. 2009 vydanom vo veci sp. zn. 4 Cdo 130/2007 tiež Najvyšší súd SR. Obdobné stanovisko k uvedenej problematike bolo zaujaté i v ďalších rozhodnutiach Najvyššieho súdu SR, a to konkrétne v rozsudku zo dňa 24. 02. 2010 vo veci 5 Mcdo 4/2009 a v rozsudku zo dňa 27. 10. 2010 vo veci 4 Cdo 300/2008.

Teda nielen súčasná rozhodovacia činnosť Najvyššieho súdu Českej republiky a Ústavného súdu Českej republiky, ale aj terajšia rozhodovacia prax Najvyššieho súdu SR v rokoch 2009 – 2010 vylučuje aplikáciu všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka na prípady, ak oprávnené osoby nevyužili možnosť domáhať sa v zákonom stanovenej lehote vydania nehnuteľnosti prevzatej štátom bez právneho dôvodu podľa reštitučného predpisu. V tomto smere teda došlo postupom času k zjednoteniu v minulosti rozdielnej rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu SR. Na takto zjednotenú rozhodovaciu prax musia prihliadať aj súdy nižších stupňov. V opačnom prípade by sa totiž vystavovali nebezpečenstvu zrušenia svojich rozhodnutí v rámci dovolacieho konania.

S prihliadnutím na vyššie uvedené odvolací súd postupom vyplývajúcim z ust. § 219 O.s.p. napadnutý rozsudok potvrdil.“

Rozsudok okresného súdu č. k. 29 C 114/05-562 z 28. apríla 2010 v spojení s rozsudkom krajského súdu sp. zn. 7 Co 144/2010 z 10. februára 2011 nadobudol právoplatnosť 28. marca 2011.

II.

V sťažnosti sťažovatelia poukázali na to, že svoje vlastnícke právo mali zapísané v reg. ... na LV. č. ..., k. ú. H., ako aj na to, že v roku 1958 už nebol vlastníkom nehnuteľnosti V. K., ale boli ním na základe prídelovej listiny právni predchodcovia sťažovateľov, z čoho vyplýva, že štát v tomto čase nemohol konfiškovať nehnuteľnosť V. K., a ak tak postupoval, išlo by už len z toho dôvodu o ničotný správny akt. Navyše, ak prídel bol vykonaný 7. apríla 1948 a zápis v prospech štátu 22. septembra 1958, došlo k nemu po uplynutí desaťročnej lehoty. Ak uplynula táto desaťročná doba, bolo treba vziať do úvahy aj ustanovenia o vydržaní vlastníckeho práva (§ 116 zákona č. 141/1950 Zb. Občiansky zákonník). Keďže právni predchodcovia sťažovateľov na základe prídelovej listiny nepochybne nadobudli vlastnícke právo, k odňatiu prídelu bolo možné pristúpiť len z dôvodov podľa § 23 ods. 2 nar. č. 104/1945 Sb. n. SNR. Preto na právneho predchodcu žalovaných (Č.) vlastnícke právo k nehnuteľnosti neprešlo a z tohto dôvodu nemôžu byť jej vlastníkmi ani žalovaní. Vo vzťahu k sťažovateľom najmä však neobstojí právny záver všeobecných súdov, podľa ktorého ak sťažovatelia nevyužili svoje právo z reštitučných predpisov, nemôžu sa domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva podľa občianskeho práva s poukazom na to, že ich právo zaniklo. Ustanovenia reštitučného predpisu na daný prípad nedopadajú, a preto ich ani nemožno uplatniť; *lex specialis* neruší platnosť *lex generalis*, len jeho primárnu aplikáciu vylučuje až do doby, než je zistené, že ustanovenia *lex specialis* na prípad nedopadajú. Sťažovatelia poukázali na doterajšiu rozhodovaciu prax ústavného súdu (III. ÚS 178/06, II. ÚS 231/09), obdobné rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky (I. ÚS 566/07).

Tvrdené porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces sťažovatelia odôvodnili tým, že krajský súd aplikoval na vec sťažovateľov právne predpisy [najmä § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka, § 80 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“)] spôsobom, ktorý zásadne poprel účel a význam aplikovanej právnej normy (ústavne nekonformne), odôvodnenie jeho rozhodnutia je zjavne protirečivé, popiera pravidlá formálnej a právnej logiky, jeho dôvody sú zjavne jednostranné a jeho závery sú v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti. Rozhodnutie krajského súdu nie je

založené na dostatočných a právne významných dôvodoch. Krajský súd sa žiadnym spôsobom nevyporiadal s argumentáciou obsiahnutou v nálezoch ústavného súdu, na ktoré poukazovali sťažovatelia. Jeho rozhodnutie je založené na nepredvídateľnej interpretačnej ľubovôli, je zásahom do princípu právnej istoty.

Tvrdené porušenie základného práva na vlastníctvo a práva na majetok sťažovatelia odôvodnili iba citáciou čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny a čl. 1 dodatkového protokolu.

K sťažnosti sťažovateľov sa vyjadril krajský súd prípisom sp. zn. Spr 10093/2011, v ktorom uviedol:

„Existencia špeciálnej úpravy v reštitučných predpisoch vylučuje naliehavý právny záujem na určení vlastníctva tam, kde podľa týchto predpisov bolo možné uplatniť nárok na vrátenie veci a nárok uplatnený nebol, alebo z nejakých dôvodov takejto požiadavke nebolo vyhovené. Naliehavosť právneho záujmu na určovacom výroku je totiž daná až vtedy, ak je v spore o určenie vlastníckeho práva toto právo preukázané. Reštitučné predpisy vychádzali z domnienky, že vec prešla v rozhodnom období na štát, a to aj v prípadoch jej prevzatia bez právneho dôvodu, pričom oprávnené osoby, ktoré si uplatnili nárok podľa týchto predpisov sa stali vlastníkami veci až jej vydaním. Bez ohľadu na to, akým spôsobom prešla vec na štát, len v prípadoch, ktoré sú v reštitučných predpisoch výslovne ustanovené a za splnenia aj ďalších v nich uvedených podmienok bol daný dôvod na vrátenie veci. Tým bola súčasne vylúčená možnosť uplatniť toto právo inak, teda podľa všeobecných predpisov, lebo ako už bolo uvedené, reštitučná úprava je vo vzťahu k všeobecným predpisom úpravou špeciálnou. V prípadoch prevzatia veci štátom v rozhodnom období bez právneho dôvodu, neuplatnenie ochrany podľa reštitučných predpisov malo za následok stratu možnosti domáhať sa tejto hmotnoprávnej i procesnoprávnej ochrany podľa všeobecných predpisov, teda aj ochrany prostredníctvom žaloby o určenie vlastníckeho práva. Aj keď zákon č. 141/1950 Zb. a ani zákon č. 40/1964 Zb. okupáciu, t. j. prevzatie veci štátom bez právneho dôvodu ako právny titul nadobudnutia vlastníckeho práva štátom nepoznali nepochybne k faktickej okupácii za účinnosti oboch menovaných noriem dochádzalo. Štát v takýchto prípadoch právny titul k prevzatiu veci ani nepredstieral. Prostredníctvom prijatia reštitučných predpisov však zákonodarca

akceptoval, že k takýmto situáciám skutočne a nie výnimočne dochádzalo. Na základe jeho vôle vyjadrenej v reštitučných predpisoch sa potom z okupácie stal formálne právny titul nielen pre nadobudnutie veci zo strany štátu, ale aj pre vznik nároku na vydanie veci, a teda obnovu formálneho vlastníckeho práva, pričom nevyužitím možnosti domáhať sa takéhoto nároku v zákonnej lehote došlo k nezvratnému zániku práva a tým aj k nemožnosti dosiahnuť revíziu krokov štátu urobených v rozhodnom období.

V preskúmvanej veci žalobcovia vzhľadom na nimi tvrdené skutočnosti si mohli uplatniť nárok na vydanie veci postupom podľa zákona č. 229/1991 Zb. So zreteľom na vyššie uvedené závery bola vylúčená ich možnosť domáhať sa ochrany vlastníckeho práva formou podania žaloby o určenie, že sporná nehnuteľnosť patrí do ich podielového spoluvlastníctva.

K rovnakému záveru o nemožnosti použitia ustanovení Občianskeho zákonníka na prípady, keď podľa príslušných reštitučných predpisov si oprávnené osoby mohli uplatniť nárok na vydanie veci prevzatej štátom bez právneho dôvodu, dospel vo svojom rozhodnutí zo dňa 25. 02. 2009 vydanom vo veci 4 Cdo 130/2007 tiež Najvyšší súd SR. Obdobné stanovisko k uvedenej problematike bolo zaujaté i v ďalších rozhodnutiach Najvyššieho súdu SR, a to konkrétne v rozsudku zo dňa 24. 02. 2010 vo veci 5 MCdo 4/2009 a v rozsudku zo dňa 27. 10. 2010 vo veci 4 Cdo 300/2008.

Teda nielen súčasná rozhodovacia činnosť Najvyššieho súdu Českej republiky a Ústavného súdu Českej republiky, ale aj terajšia rozhodovacia prax Najvyššieho súdu SR v rokoch 2009 – 2010 vylučuje aplikáciu všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka na prípady, ak oprávnené osoby nevyužili možnosť domáhať sa v zákonom stanovenej lehote vydania nehnuteľnosti prevzatej štátom bez právneho dôvodu podľa príslušného reštitučného predpisu. V tomto smere teda došlo postupom času k zjednoteniu v minulosti rozdielnej rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu SR. Na takto zjednotenú rozhodovaciu prax musia prihliadať aj sudy nižších stupňov. V opačnom prípade by sa totiž vystavovali nebezpečenstvu zrušenia svojich rozhodnutí v rámci dovolacieho konania.“

Zároveň krajský súd vyslovil súhlas s rozhodnutím ústavného súdu o veci bez nariadenia ústneho prerokovania veci.

Aj sťažovateľ súhlasil s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania, preto ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej

spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 11 ods. 1 listiny každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon.

Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva na oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle nestranné vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy vykonávajú (čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ústavy). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu teda predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana v zákonom predpokladanej kvalite poskytne (mutatis mutandis napr. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04).

Z obsahu odôvodnenia rozsudku krajského súdu sp. zn. 7 Co 144/2010 z 10. februára 2011 vyplýva, že krajský súd potvrdil ako vecne správny rozsudok okresného súdu, ktorým bola žaloba sťažovateľov zamietnutá z dôvodu, že podľa jeho názoru v situácii, keď je zrejmé, že sťažovatelia si vzhľadom na nimi tvrdené skutočnosti mohli uplatniť nárok na vydanie veci postupom podľa zákona č. 229/1991 Zb., avšak tak neurobili, bola vylúčená možnosť, aby sa domáhali ochrany vlastníckeho práva formou podania žaloby o určenie, že sporná nehnuteľnosť patrí do ich podielového spoluvlastníctva, t. j. tak, ako v konaní pred okresným súdom postupovali. Ako vyplýva z obsahu rozhodnutí všeobecných súdov, tieto vychádzali z predpokladu, že právní predchodcovia sťažovateľov vlastnícke právo k nehnuteľnosti nadobudli na základe prídelovej listiny v roku 1948, Československý štát bol vedený ako jej vlastníč od roku 1958, pričom tento zápis bol vykonaný bez právneho dôvodu. Právny názor krajského súdu v danej veci možno zhrnúť

takto: „*Ak sa možno domáhať ochrany práva postupom podľa reštitučného predpisu ako špeciálneho, teda ak je daný reštitučný nárok, nemožno uplatniť nárok na ochranu vlastníctva podľa všeobecných právnych predpisov. Oprávnená osoba, prípadne jej právny nástupca sa preto nemôže domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva podľa všeobecných predpisov, najmä podľa § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka, a to ani formou určenia vlastníckeho práva, či už svojho alebo svojho predchodcu ku dňu jeho smrti podľa § 80 O. s. p., ak mohla žiadať o vydanie veci podľa reštitučného predpisu.*“

Sťažovatelia sú presvedčení, že rozsudkom krajského súdu sp. zn. 7 Co 144/2010 z 10. februára 2011 došlo k porušeniu nimi označených základných práv najmä z dôvodu, že všeobecné súdy zamietli ich žalobu o určenie vlastníckeho práva s uvedeným odôvodnením. Názor krajského súdu považujú za dôsledok aplikácie právnych predpisov (najmä § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka; § 80 OSP), ktorá zásadne poprela účel a význam aplikovanej právnej normy a je založená na jej ústavne nekonformnom výklade. Podľa ich názoru zmyslu právnej úpravy záver krajského súdu nezodpovedá.

Úlohou ústavného súdu v tejto situácii bolo posúdiť, či zodpovedá ústavne konformnému výkladu aplikovaných ustanovení právnych predpisov názor krajského súdu, podľa ktorého ak osoba oprávnená domáhať sa podľa zákona o pôde reštitúcie svojho majetku, ktorý nadobudol štát bez právneho dôvodu takéto svoje právo v zákonom ustanovenej lehote nevyužila, hoci spĺňala podmienky ustanovené zákonom o pôde, nemôže sa domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva (bez časového obmedzenia) podaním určovacej žaloby podľa všeobecných predpisov občianskeho práva (hmotnoprávných i procesnoprávných).

Ústavný súd sa už v minulosti zaoberal otázkou, či slovenský právny poriadok nevyklučuje uplatnenie práv určovacou žalobou za súčasnej existencie reštitučného zákonodarstva v prípade, ak si žalobca, ktorý nevyužil možnosť uplatniť si svoj nárok na základe reštitučných predpisov, podal žalobu, ktorou žiadal určiť, teda deklarovať existenciu svojho vlastníckeho práva (II. ÚS 231/09). S odkazom na svoju staršiu rozhodovaciu prax dospel k záveru, že reštitučné predpisy neboli vydané pre ten účel, aby

spôsobili zánik vlastníckeho práva oprávnených osôb, ale aby im uľahčili obnovenie tohto vlastníckeho práva. Preto, ak došlo k zabratiu majetku štátom bez právneho dôvodu, osoba nestratila svoj vlastnícky vzťah k tomuto majetku a nič nebráni tomu, aby sa svojho nároku, resp. finančnej náhrady domáhala žalobou opierajúcou sa o všeobecné predpisy občianskeho práva [podľa nástrojov ochrany vlastníckeho práva – žalôb určovacích, vindikačných (na vydanie veci), negatívnych a pod. (III. ÚS 178/06)].

Krajský súd dospel v rozsudku sp. zn. 7 Co 144/2010 z 10. februára 2011 k opačnému záveru, pričom tento svoj záver aj podrobne právne odôvodnil, pričom argumentoval tým, že:

1. v dôsledku princípu, podľa ktorého tam, kde existuje špeciálna právna úprava, nemožno použiť úpravu všeobecnú, žalobou o určenie vlastníckeho práva nemožno obchádzať účel a zmysel reštitučného zákonodarstva a sťažovateľa v takomto prípade nemali naliehavý právny záujem na požadovanom určení, pretože *„existencia špeciálnej úpravy v reštitučných predpisoch vylučuje naliehavý právny záujem na určení vlastníctva tam, kde podľa týchto predpisov bolo možné uplatniť nárok na vrátenie veci a nárok uplatnený nebol, alebo z nejakých dôvodov takejto požiadavke nebolo vyhovené“*;

2. reštitučné predpisy vychádzali z domnienky, že vec prešla v rozhodnom období na štát, a to aj v prípadoch jej prevzatia bez právneho dôvodu, pričom oprávnené osoby, ktoré si uplatnili nárok podľa týchto predpisov, sa stali vlastníkmi veci až jej vydaním;

3. hoci Občiansky zákonník v rozhodnom období nepoznal ako titul nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti okupáciu, na základe rozhodnutia zákonodarcu vyjadreného v reštitučných predpisoch sa z okupácie stal formálne právny titul pre nadobudnutie veci zo strany štátu;

4. nevyužitím možnosti domáhať sa reštitučného nároku v zákonnej lehote dochádza k nezvratnému zániku práva, a tým aj k nemožnosti dosiahnuť revíziu krokov štátu urobených v rozhodnom období;

5. rozhodovacia prax všeobecných súdov o tejto otázke (ktorá bola v minulosti protichodná) sa stala v rokoch 2009 – 2010 stabilnou a vyplýva z nej totožný záver, aký zaujal krajský súd [rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší

súd“) z 25. februára 2009 sp. zn. 4 Cdo 130/2007, rozhodnutia z 24. februára 2010 sp. zn. 5 Mcdo 4/2009 a rozhodnutia z 27. októbra 2010 sp. zn. 4 Cdo 300/2008].

Ústavný súd napriek tejto argumentácie krajského súdu nezistil dôvod, pre ktorý by sa mal odkloniť od názoru vysloveného v jeho doterajšej rozhodovacej praxi. Rozhodnutie krajského súdu považuje ústavný súd za také, ktoré je založené na ústavne nekonformnom výklade dotknutých ustanovení právnych predpisov. Jeho argumentácia nemôže vo vzťahu k prípadom, keď došlo k zabratiu nehnuteľnosti štátom v rozhodnom období, bez právneho dôvodu, obstať.

Krajský súd pri argumentácii nevezal do úvahy zmysel a účel reštitučného zákonodarstva, ktorým nebolo spôsobenie zániku vlastníckeho práva oprávnených osôb, ale naopak, uľahčenie obnovenia ich vlastníckeho práva. A v žiadnom prípade ním nemohlo byť a nebolo vytváranie dodatočných nadobúdacích titulov pre nadobudnutie vlastníckeho práva (štátom) s odstupom mnohých rokov, a tým aj legalizácia takých postupov štátu v dobe neslobody, ktoré boli nezlučiteľné nielen s ústavnými princípmi ochrany vlastníctva v ich dnešnom chápaní, ale boli v rozpore aj s právom platným v rozhodnom období.

Pokiaľ zákonodarca vytvoril v § 6 ods. 1 písm. p) zákona o pôde samostatný reštitučný dôvod spočívajúci v tom, že oprávneným osobám sa vydajú nehnuteľnosti, ktoré prešli na štát alebo na inú právnickú osobu v dôsledku prevzatia nehnuteľností bez právneho dôvodu, zmyslom tohto ustanovenia bolo uľahčiť oprávneným osobám dosiahnutie ich zápisu ako vlastníkov v katastri nehnuteľnosti v (nepochybne častých) prípadoch, keď štát zneužívajúc svoje postavenie v dobe neslobody a nedbajúc na platné právo pripustil zmenu zápisu vlastníckeho práva v evidencii nehnuteľnosti bez splnenia základných požiadaviek vyplývajúcich (aj) z vtedy platného práva. Uľahčenie postavenia oprávnených osôb malo spočívať aj v tom, aby nápravu zápisu svojho (stále existujúceho) vlastníckeho práva mohli dosiahnuť v relatívne jednoduchom správnom konaní a nemuseli sa domáhať súdnej ochrany svojho vlastníckeho práva.

Zo základných zásad občianskeho práva možno potom vyvodit', že v situácii, keď povinnej osobe (štátu) nesvedčí žiadny právny titul nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ostalo naďalej k nehnuteľnosti zachované vlastnícke právo toho subjektu, ktorý bol jej posledným vlastníkom pred dňom zápisu vlastníckeho práva štátu, hoci zápis v evidencii nehnuteľnosti tomu nezodpovedá.

Názor krajského súdu, podľa ktorého zánik práva oprávnenej osoby postupovať podľa zákona o pôde márnym uplynutím lehoty ustanovenej v § 13 zákona o pôde znamená aj zánik jej vlastníckeho práva, tobôž v situácii, keď povinnej osobe (na rozdiel od oprávnenej osoby) nesvedčí žiaden nadobúdací titul k nehnuteľnosti, zásadne popiera základné právo na vlastníctvo, tak ako to je garantované v čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny či právo na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu, pretože jeho aplikácia by znamenala vytvorenie dosiaľ v právnom poriadku neznámeho spôsobu straty vlastníckeho práva fyzických osôb v prospech štátu. Takýto záver nemožno vyvodit' ani z tretej vety ustanovenia § 13 ods. 1 zákona o pôde (neuplatnením práva v lehote právo zanikne), ktorá sa už len z hľadiska systematického a gramatického výkladu môže vzťahovať iba na zánik reštitučného nároku ustanoveného zákonom o pôde, avšak nie na zánik práva vlastníckeho garantovaného Občianskym zákonníkom, ústavou, listinou a dodatkovým protokolom. Účelom zákona o pôde nebolo teda stanoviť zákaz dosiahnutia revízie krokov štátu urobených v rozhodnom období márnym uplynutím lehoty pre uplatnenie reštitučného nároku, ako to vyplýva z napadnutého rozhodnutia krajského súdu.

Rovnako systematickým a logickým výkladom zákona o pôde nemožno dospieť k inému záveru než takému, že reštitučné predpisy nevychádzali z domnienky, že vlastnícke právo prešlo na štát v rozhodnom období aj v prípade neexistencie titulu pre jeho nadobudnutie, ale iba z toho, že v tomto zmysle bol vykonaný zápis vlastníctva v prospech štátu v evidencii nehnuteľnosti. Ustanovenie § 6 zákona o pôde nerieši (spätne) vlastnícky režim nehnuteľností, zámerne hovorí v ustanovení § 6 ods. 1 písm. p) zákona o pôde o tom, že nehnuteľnosť bola „prevzatá“ štátom.

Z uvedeného je zrejmé, že iba existencia reštitučného zákonodarstva nemohla spôsobiť ani nedostatok naliehavého právneho záujmu sťažovateľov na požadovanom určení. Keďže sa však všeobecné sudy nezaoberali s ohľadom na právny názor, ktorý zaujali, bližšie existenciou naliehavého právneho záujmu sťažovateľov, neprislúcha ani ústavnému súdu k tejto otázke zaujať stanovisko.

Z rovnakých dôvodov neobstojí ani argumentácia krajského súdu, podľa ktorej s ohľadom na princíp, že tam, kde existuje špeciálna právna úprava, nemožno použiť úpravu všeobecnú, a preto žalobou o určenie vlastníckeho práva nemožno obchádzať účel a zmysel reštitučného zákonodarstva. Sťažovatelia podaním určovacej žaloby sa nepokúsili obchádzať reštitučné zákonodarstvo, ale iba využili zákonom ponúkanú možnosť domáhať sa ochrany nimi tvrdeného (existujúceho) vlastníckeho práva procesne akceptovateľným spôsobom.

K obnoveniu zaniknutého vlastníckeho práva v dôsledku jeho prechodu na štát v období totalitného režimu na Slovensku podľa slovenského právneho poriadku nedochádza automaticky, ale iba za splnenia zákonných podmienok. V situácii, keď tieto zákonné podmienky neboli splnené, nemožno uvažovať ani o legitímnej nádeji na nadobudnutie nehnuteľnosti. Sťažovatelia nemohli v čase vydania rozhodnutia krajského súdu legitímne bez splnenia zákonných podmienok očakávať, že znova získajú vlastnícke právo k nehnuteľnosti. Iba skutočnosť, že sťažovatelia, resp. ich právni predchodcovia boli podielovými spoluvlastníkmi nehnuteľnosti, ešte nezakladá bez ďalšieho ich legitímnu nádej na nadobudnutie vlastníctva.

Hoci úlohou ústavného súdu nie je zjednocovať rozhodovaciú prax všeobecných súdov, alebo túto prax posudzovať z hľadiska jej stálosti alebo konzistentnosti, ústavný súd považuje za potrebné poukázať aj na to, že rozhodovacia prax najvyššieho súdu o tejto otázke sa ani v poslednom období nejaví tak jednoznačnou, za akú ju považoval krajský súd. Naopak, najvyšší súd napr. v uznesení sp. zn. 3 Cdo 205/2009 zo 17. februára 2011 dospieva (aj s poukazom na citované rozhodnutia ústavného súdu) k záveru, že reštitučné zákony, aj keď majú vo vzťahu k Občianskemu zákonníku povahu *lex specialis*, nevylučujú

možnosť v prípade, ak sa zistí, že ustanovenia lex specialis nemožno na daný prípad uplatniť, domáhať sa ochrany vlastníckeho práva podľa ustanovení Občianskeho zákonníka žalobou o určenie vlastníctva, prípadne žalobou o vydanie veci. Pritom je zrejmé, že ustanovenia zákona o pôde v čase rozhodovania všeobecných súdov sťažovateľom (už) neumožňovali využiť postup podľa nich (tak ako na to poukazujú i sťažovatelia v sťažnosti).

Súčasne je však potrebné uviesť aj to, že nielen vlastnícke právo sťažovateľov (oprávnených osôb), ale aj vlastnícke právo žalovaných (povinných osôb a ich právnych nástupcov) požíva ústavnú a zákonnú ochranu. Predpokladom poskytnutia takejto ochrany takýmto osobám (fyzickým či právnickým) s pozitívnym výsledkom je však v prvom rade existencia a povaha nadobúdacieho titulu vlastníckeho práva tvrdeného takýmito osobami.

Ústavný súd nemá dôvod od tohto svojho už skôr vysloveného názoru (III. ÚS 178/06) upustiť a konštatuje, že aj v prípade sťažovateľov prichádzala do úvahy žaloba opierajúca sa o všeobecné predpisy občianskeho práva, teda podanie žaloby o určenie existencie vlastníckeho práva. Takto podanú žalobu sťažovateľov boli preto všeobecné súdy povinné prerokovať a o nej rozhodnúť.

Je nepochybné, že mimoriadne významným v tomto kontexte sú nielen okolnosti nimi tvrdeného nadobudnutia vlastníckeho práva, ale aj otázka, či nehnuteľnosť užívali po určitý (spravidla dlhý) čas dobromyseľne alebo nie, či sa správali ako jej vlastníci, držitelia alebo detentori. Posudzovať existenciu nimi tvrdeného vlastníckeho práva, jeho vznik, oprávnenosť ich držby a následné zmeny v osobách vlastníkov a vplyv týchto okolností na záver o tom, či vlastnícke právo žalovaní nadobudli a kedy a na základe akej právnej skutočnosti sa tak stalo, však patrí všeobecným súdom, ktorých úlohou je poskytnúť ochranu vlastníckemu právu účastníkom konania vedeného pred nimi. Vo veci sťažovateľov sa však všeobecné súdy už týmito otázkam nevenovali s ohľadom na právny názor, na ktorom svoje rozhodnutie založili.

Z týchto dôvodov považoval ústavný súd rozhodnutie krajského súdu o potvrdení rozsudku okresného súdu o zamietnutí žaloby sťažovateľov za rozporné so sťažovateľmi označenými ustanoveniami ústavy, listiny a dodatkového protokolu, pretože pri aplikácii citovaných zákonných predpisov všeobecným súdom sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že zásadne poprel ich účel a význam. Ústavný súd preto konštatoval, že rozsudkom sp. zn. 7 Co 144/2010 z 10. februára 2011 krajský súd porušil základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny, právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, základné právo na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny a právo na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Keďže krajský súd rozsudkom sp. zn. 7 Co 144/2010 z 10. februára 2011 porušil označené základné práva sťažovateľov, ústavný súd zrušil toto rozhodnutie a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). Povinnosťou krajského súdu bude riadiť sa právnym názorom ústavného súdu a znova posúdiť odvolacie námietky sťažovateľov v intenciách tohto nálezu ústavného súdu.

IV.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovatelia si uplatnili nárok na náhradu trov konania vo výške 610,56 €.

Ústavný súd konštatuje, že uplatnená výška náhrady trov konania neodporuje výške vypočítanej podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), preto ju priznal v uplatnenej výške.

Trovy konania je krajský súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP podľa výroku rozhodnutia.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. septembra 2011